

Kumulace vlivů zástavby na krkonošských loukách

Stanislav Březina, Jiří Flousek, Eva Chvojková, Josef Harčarik, Jan Vaněk, Pavel Bauer

Snad každý zná staré české přísloví „stokrát nic umořilo osla“. Výstižně totiž shrnuje podstatu problému, se kterým se dnes a denně setkáváme v nejrůznějších oborech lidské činnosti. V následujícím článku autoři předkládají způsob, jakým se v Krkonošském národním parku pokoušejí vypořádat s problémem kumulativních vlivů zástavby na tradičně obhospodařovaných krkonošských loukách, a zároveň doufají, že vyvolá potřebnou důkladnou diskusi mezi odbornou ochránářskou veřejností.

Luční porosty, vranka obecná či chřástal polní mají tu „smůlu“, že se nacházejí mimo centrální zóny Krkonošského národního parku a jednotlivé investiční záměry na ně mají často příliš malý vliv, než aby mohlo být jejich realizaci zamezeno. Přitom však vyhlídky na dlouhodobé zachování jmenovaných předmětů ochrany nejsou růžové – ohrožujících záměrů je totiž velmi mnoho. V podobné situaci se ale nachází spousta dalších rostlinných a živočišných druhů, a to nejen v Krkonoších.

Velká Pláň v Peci pod Sněžkou. Lokalita jednoho z nejzachovalejších porostů druhově bohatých smilkových luk v Krkonoších a pro investory zároveň volná plocha poblíž peckého centra, která přímo „vybízí“ k rozvojovým aktivitám.
Foto Stanislav Březina

Jak uchránit unikátní louky před investiční výstavbou?

Vysoká hodnota krkonošských luk bohužel neposkytuje sama o sobě záruku jejich ochrany. Vnímaví návštěvníci Krkonoš si jistě povšimli, jak velkým množstvím novostaveb jsou zdejší louky posety. Potvrzuje to i souhrnná statistika Správy Krkonošského národního parku (KRNAP), podle které se v poslední době realizovala více než třetina všech investičních záměrů v Krkonoších právě v přírodovědně hodnotných lučních porostech. Pracovníci Správy neměli donedávna mnoho možností, jak bránit likvidaci unikátních luk výstavbou. Územní ochrana se v tomto případě použít nedala, protože naprostá většina luk se vyskytuje ve 3. zóně národního parku nebo v jeho ochranném pásmu (podle naturového mapování z let 2000–2004 je to 97,7 %), kde je výstavba při respektování ekologických a krajinářských hledisek povolena. Bezprecedentní tlak zájemců o výstavbu v Krkonoších však v praxi znamenal, že o bytí nebo nebytí louky zde podstatnou měrou rozhodovala přítomnost zvláště chráněných druhů živočichů nebo rostlin.

Naděje na zásadní zlepšení situace přineslo začlenění Krkonoš do soustavy Natura 2000. Roku 2005 se celé území Krkonošského národního parku, včetně jeho ochranného pásma, stalo evropsky významnou lokalitou (EVL) Krkonoše. Zároveň se téměř všechny tradičně obhospodařované krkonošské louky staly předmětem ochrany v této EVL se všemi svými rostlinnými a živočišnými obyvateli. Nejvýše položené *druhově bohaté smilkové louky na silikátových podložích v horských oblastech* jsou prioritním stanovištěm, *horské sečené louky* společně s *extenzivními sečenými loukami nížin a podhůří* jsou pak regulérním předmětem ochrany EVL. K záměru, který zasahuje do lučních porostů, se pracovníci Správy vyjadřují v legislativně ukotvené proceduře, zda lze, či nelze vyloučit jeho významný vliv na EVL Krkonoše (dále Stanovisko podle § 45i). Pro konečné vyjádření tak není důležitý pouze výskyt chráněných druhů, ale zejména druhová bohatost a kvalita luk jako celku. Jestliže orgán ochrany přírody významný vliv nevyloučí, je další osud záměru v rukou autorizované osoby, která v podrobném posudku (dále Hodnocení podle § 45i) zhodnotí míru poškození louky a stanoví, zda je, či není vliv záměru na EVL Krkonoše významně negativní. V prvním případě s velkou pravděpodobností k realizaci nebude moci dojít.

Po pěti letech s Naturou však tempo výstavby v periferních zónách KRNAP neklesá a plocha naturových luk se již zmenšila o více než 1 % (statistika Stanovisek podle § 45i viz graf). Nejde jistě o číslo konečné, protože tempo výstavby v nejcennějších a dlouho-

době obhospodařovaných lučních porostech na rozhraní intravilánu obcí a volné krajiny se jen tak nezpomalí. Jednotlivé záměry byly totiž zpočátku posuzovány převážně samostatně, takže poměr zabrané plochy v rámci celé EVL Krkonoše byl velmi malý. Roubenka, vila nebo i hotel, každý z těchto objektů sám o sobě zabere nejvýše setiny procenta z celkové rozlohy luk v Krkonoších, což samo o sobě stanovení významně negativního vlivu zpravidla neospravedlňuje a často nesplňuje ani kritéria pro vyjádření „nelze vyloučit významný vliv“ ve Stanovisku podle § 45i. A to přesto, že velmi dobře víme, jak nakonec skončí sebevětší louka, postaví-li se na ní sto sebemenších roubenek.

Hodnocení jednotlivých projektů nestačí

Pozvolna začínalo být jasné, že hodnocení vlivu zástavby na krkonošských loukách musí zahrnout i její celkový neboli kumulativní vliv. Bylo také zřejmé, že Krkonoše budou s ohledem na intenzivní zástavbu jedním z prvních území v České republice, kde bude nutné pokusit se o modelový přístup k naturovému hodnocení. Oficiální metodika MŽP¹ na nutnost posouzení kumulativních vlivů

Louky – význačný fenomén krkonošské přírody

Člověk nemusí být zrovna odborník, aby věděl, že krkonošské louky si zaslouží pozornost. Mozaika lesů a luk tvoří typický ráz krkonošské krajiny, se kterým jsou luční enklávy Zadních Rennerovek, Brádlarových Bud nebo Dvoraček spjaty stejně těsně jako například kostel sv. Mikuláše s panoramatem pražské Malé Strany. Správně udržovaná louka plná barev a tvarů, rostlin a motýlů láká poutníky ke spočinutí a inspiruje přírodovědce. Floristé zde najdou téměř třetinu druhového bohatství původní krkonošské květeny v čele s místním endemitem zvonkem českým, zoologové zase mohou na jedné luční lokalitě objevit více než 160 druhů brouků. Ekologové se nepřestávají divit rozmanitým kombinacím, které rostliny v Krkonoších vytvářejí. Díky výrazné výškové členitosti pohoří a četnosti způsobů obhospodařování se třeba na jediné horské knoťkové louce mohou potkat otužilci od karových hran s běžnými lučními druhy z Podkrkonoší i se zástupci podmačených luk.

sice stručně upozorňuje, v době jejího vzniku (2006) však bylo příliš málo zkušeností pro podrobný metodický návod. Je třeba si také uvědomit, že zásadním předpokladem pro úspěšné hodnocení kumulativních vlivů je dostupnost informací o ostatních stavbách v okolí hodnoceného záměru.

Novým přístupem ke kumulativním vlivům se začali zabývat pracovníci oddělení ochrany přírody Správy KRMAP ve spolupráci s autorizovanými osobami. Výsledkem jejich snažení je Koncepce limitů celkového úbytku lučních stanovišť v EVL Krkonoše (dále jen Koncepce). Zjednodušeně řečeno, jde o stanovení maximální plochy lučních stanovišť, která může být „ukrojena“ veškerou zástavbou bez významné negativního vlivu na tyto louky. Dokud zástavba stanoveného limitu nedosáhne, může Správa KRMAP v opodstatněných případech vliv jednotlivých maloplošných lučních záborů na předmět ochrany EVL Krkonoše vylučovat. Zároveň úbytky lučních porostů v důsledku stavebních záborů eviduje. Jakmile dojde k překročení stanovené maximální plochy úbytků (započítávají se přitom všechny úbytky od doby začlenění KRMAP do soustavy Natura 2000, kdy začala být evidence vedena), vyjádření Správy nevyloučí významný vliv realizace projektu na příslušný předmět ochrany. Autorizované osoby následně budou muset brát v úvahu nezanedbatelnou plochu dotčeného (zlikvidovaného) stanoviště a případná hodnocení ve prospěch záměru budou muset zdůvodnit přesvědčivými argumenty.

Než se dostaneme k samotným číslům, bude vhodné osvětlit podstatné rysy navrhované Koncepce. Nepočítáme s tím, že k vyčerpání plochy pro veškerou zástavbu na krkonošských loukách dojde naráz v jeden jediný den. Krkonošské mezofilní louky, na něž je od investorů vyvíjen největší tlak, jsme rozdělili do šesti kategorií – na tři základní vegetační typy podle naturových kategorií a každý z nich dále na dvě skupiny podle stupně reprezentativnosti a zachovalosti porostu. Zábory luk v každé z těchto šesti kategorií se hodnotí odděleně, louky v každé kategorii mají svůj samostatný limit maximálního úbytku.

Rozhodují územní plány

Úbytky se sčítají odděleně v každém z 29 katastrálních území krkonošských obcí. Chceme tak dát každé samosprávné obci možnost dlouhodobě hospodařit s povolenými zábory nezávisle na jiných obcích. Nechtěli bychom, aby byly zvýhodněny ty obce, které vyčerpají „povolený příděl“ lučních záborů jako první, jak by tomu bylo v případě, kdybychom úbytky sčítali dohromady pro celé Krkonoše. Proto je důležité, že každá samosprávná obec si vytváří svůj vlastní územní plán. Jsou to totiž právě územní plány, které

rozhodují o „ukrajování“ lučních biotopů pro různé stavební záměry největším dílem, ale které zároveň umožňují zábory neefektivněji plánovat. Jedním z nejdůležitějších výstupů Koncepce je tedy nastavení jasných pravidel pro zábory lučních stanovišť v rámci územních plánů. Sčítání úbytků luk po obcích zároveň umožní zachovat mozaiku lesů a luk charakteristickou pro celé území a zabránit úplné likvidaci luk v okolí krkonošských center. Je totiž nutné si uvědomit, že druhová pestrost jakékoliv louky výrazně závisí na jejím začlenění do mozaiky podobných biotopů a na možnosti vzájemné výměny rostlinných diaspor či živočišných druhů v širším krajinném měřítku.

Podstata Koncepce

A nyní k jádru Koncepce, k limitům samotným. Ty ukazují, jaké procento z celkové rozlohy lučního stanoviště o dané kvalitě může být v každém katastru obce zlikvidováno, než zde Správa přestane vylučovat významný vliv na EVL Krkonoše. Procentuální

limity jsou pro všechny katastry obcí stejné, ale celková plocha se mezi nimi liší vzhledem k rozdílům v celkové rozloze stanovišť v daném katastru.

Hodnoty limitů však odrážejí typ lučního stanoviště a kvalitu porostu. Pohybují se od 1 % (maximální zábor prioritních druhově bohatých smilkových luk s dobrou zachovalostí a reprezentativností) po 9 % (maximální zábor ostatních lučních stanovišť se sníženou reprezentativností a zachovalostí). Z výše uvedené Koncepce odstupňovaných limitů se vymykají dva endemité podtypy posuzovaných lučních stanovišť o celkové rozloze několika desítek hektarů – druhově bohaté subalpínské smilkové trávníky a knotovkové horské louky (ty jsou považovány za nedotknutelné). Investoři tak budou přirozeným způsobem směřování do oblastí s méně kvalitními loukami, které nejsou prioritním předmětem ochrany.

Zde je důležité podotknout, že limity v řádu jednotek procent nejsou našim výmyslem, ale logickým převodem informace z oficiální metodiky MŽP¹, která zase vychází ze zahraničních zkušeností (např. z Němec-

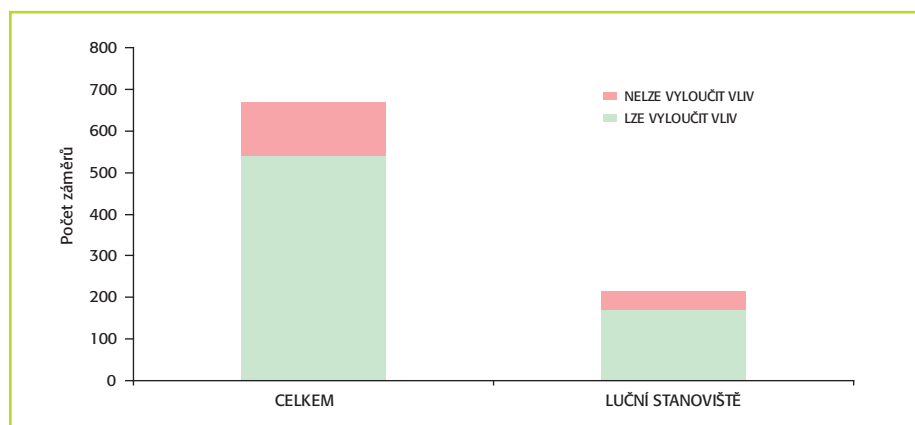

Zvonek český (*Campanula bohemica*) – krkonošský endemit a obyvatel horských luk patří mezi prioritní předměty ochrany v EVL Krkonoše. Foto Jiří Flousek

Tabulka Procentuální limity maximálního záboru lučních stanovišť – předmětu ochrany v EVL Krkonoše. Stanoviště 6230 jsou *druhově bohaté smilkové louky na silikátových podložích v horských oblastech*, 6510 *extenzivní sečené louky nížin a podhůří* a 6520 *horské sečené louky*. Kvalita I je kombinací zachovalosti a reprezentativnosti A/A, A/B, B/A, B/B a A/C dle výsledků mapování biotopů soustavy Natura 2000. Kvalita II jsou všechny ostatní kombinace. Limity jsou uvedeny samostatně pro zábor lučních stanovišť s kvalitou I a jako celek pro zábor stanovišť o kvalitě I a II (limit pro stanoviště kvality I je potenciální hranicí, které nemusí být dosaženo v případě, že bude dříve vyčerpán celkový limit I+II). **Pozn.:** Neuvádíme zde devítiprocentní limity pro stanoviště 6510 a 6520 s kvalitou II, zmíněné v textu článku. Ty byly použity jako výchozí hodnoty pro výpočet šestiprocentních limitů pro společný zábor stanovišť kvality I a II, tj. v průměru ze 3 % pro stanoviště kvality I a 9 % pro stanoviště kvality II. Rozloha stanovišť s kvalitou I je rámcově stejná jako rozloha stanovišť s kvalitou II.

Stanoviště	6230		6510		6520	
Kvalita	I	I + II	I	I + II	I	I + II
limit (%)	1	2	3	6	3	6

Graf Statistika stanovisek Správy KRMAP dle § 45i v letech 2004–2010, na jejichž základě byl nebo nebyl v předloženého záměru vyloučen významný vliv na EVL Krkonoše a ptačí oblast Krkonoše. První sloupec zahrnuje veškeré předložené záměry (n = 669, vliv nevyloučen v 19,1 %), druhý sloupec ukazuje záměry umístěné na třech lučních stanovištích zmíněných v textu článku (n = 215, vliv nevyloučen ve 20,5 % případů).

Poznámky

¹ Metodika hodnocení významnosti vlivů při posuzování podle § 45i zákona 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (Věstník MŽP, Ročník XVII, částka 11)

² Lambrecht H., Trautner J. (2007): Fachinformationssystem und Fachkonventionen zur Bestimmung der Erheblichkeit im Rahmen der FFV-VP – Endbericht zum Teil Fachkonventionen. FuE-Vorhaben im Rahmen des Umweltforschungsplanes des Bundesministeriums für Umwelt, Naturschutz and Reaktorsicherheit im Auftrag des Bundesamtes für Naturschutz (FKZ 804 82 004), Hannover und Filderstadt: 1-239.

ka). Řádově jednotky procent jsou v metodice MŽP považovány za limit při stanovení významného negativního vlivu pro jednotlivé záměry. V naší koncepci tak dochází k pokrytí celého procentuálního rozmezí z oficiální metodiky MŽP a k odstupňování limitů podle přírodovědné cennosti dotčeného porostu. Je třeba zmínit, že odstupňování úbytků umožněné metodikou MŽP a jeho uplatnění v koncepci je výrazně vstřícným krokem ochrany přírody směrem k investorům. Ve srovnatelné zahraniční metodice (návod k naturovému hodnocení v Německu²) je doporučováno považovat za limit již úbytek o relativní rozloze jediného procenta.

Předložená koncepce má několik podstatných předpokladů k úspěchu – je jednoduchá a transparentní, je založena na důkladné evidenci záměrů a zejména na dlouhodobě platném konsenzu lidí, kteří ji používají (autorizovaných osob). A přináší již také první cenné plody. S její pomocí byly hodnoceny všechny návrhy územních plánů na území EVL Krkonoše v posledních dvou letech (namátkou Benecko, Jestřabí v Krkonoších nebo Horní Maršov) a díky ní se podařilo regulovat výstavbu na desítkách hektarů krkonošských luk.

Přesto však text koncepce nepovažujeme za jednu provědy konečný. Naopak bychom byli rádi, kdyby sloužila jako krystalizační jádro, na které se nabalí kritické ohlasy z řad odborné veřejnosti, a následně vzniknou i dokonalejší výtvoři. Jen tak mohou být nakonec vytvořeny odborně obhájené metodické přístupy, schopné odolat očekávané kritice z řad investorů. Naše koncepce již křest ohněm zažila, ale kritická rozhodující fáze ji teprve čeká – podle dosavadní evidence úbytků lučních stanovišť se zábory luk v katastrofě několika obcí již blíží limitním hodnotám...

S. Březina, J. Flousek, J. Harčarik a J. Vaněk pracují na Správě Krkonošského národního parku ve Vrchlabí (oddělení ochrany přírody), E. Chvojková (Občanské sdružení Ametyst, Plzeň) a P. Bauer (Ekobau, Praha) jsou autorizovanými osobami pro naturové hodnocení

SUMMARY

Březina S., Flousek J., Chvojková E., Harčarik J., Vaněk J., Bauer P.: Cumulative effects of building activities on the Krkonoše/Giant Mts. meadows

Cumulative effects of building activities (particularly family and boarding houses) on traditionally managed meadows pose a serious problem in the Natura 2000 SCI Krkonoše/Giant Mts. Loss of the meadows caused by individual house-building projects is often too small to justify their prohibition despite they directly influence/destroy even the priority target features within the SCI. However, the projects

considerably reduce total area of meadows due to cumulative effects of their high number. The article presents the concept on limits for mountain meadow loss in the SCI Krkonoše/Giant Mts. – an approach used by the Krkonoše/Giant Mts. National Park Administration and persons authorised for appropriate assessments. Concept's main aim is to identify a priori the extent of mountain meadow loss in the SCI caused by a significant impact of a project, identified during Appropriate Assessment procedure, pursuant to Act No. 114/1992 Gazette on the Protection of Nature and the Landscape, Article 45, letters h) and i). The concept's principles are described as well as the first experience during the spatial planning procedure. Therefore, the concept is presented for a wide discussion and possible implementation in other SCIs in the Czech Republic.